

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук Шاپіро Вікторії Сергіївни – на дисертаційне дослідження Шатернікова Миколи Івановича «Господарські суди у системі суб'єктів адміністративного права», подане на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Становлення і розвиток незалежної судової влади в Україні, поступова реалізація ідеї спеціалізації судів, тенденція до зростання кількісного складу суддів та судового персоналу у зв'язку із збільшенням обсягу справ за зверненнями громадян, створення умов для ефективного і доступного судового захисту конституційних прав і свобод особи, підвищення професійного рівня суддівського корпусу об'єктивно вимагають створення ефективної і такої, що відповідає умовам сприяння організації діяльності суддів і персоналу судів системи державного управління в сфері забезпечення діяльності органів правосуддя, формування умов для можливостей самостійного неупередженого, позбавленого впливу з боку законодавчої і виконавчої гілок влади, здійснення судочинства в державі.

В сучасних реаліях, коли на стан реалізації правосуддя в Україні й досі несприятливо впливають суб'єктивні чинники недостатнього бюджетного фінансування, матеріально-технічного і соціально-побутового забезпечення суддів та працівників апаратів судів, можна спостерігати накопичення негативних проблем під час виконання суддями своїх посадових завдань, їх надмірне перевантаження, що пояснюється відсутністю необхідної методичної та нормативно-правової бази для судової діяльності, недосконалістю системи підготовки і підвищення кваліфікації кадрів органів правосуддя. При цьому особливо важливого значення набувають питання пошуку шляхів належної організації правосуддя в судах першої та апеляційної інстанції, у тому числі господарських, за допомогою інструментів модернізації відповідної системи забезпечення їх діяльності, раціонального і виваженого розподілу наявних ресурсів та функціональних обов'язків між службовцями органів правосуддя.

З огляду на це, перед сучасною правовою наукою постало надзвичайно актуальне та практично значиме завдання, пов'язане з удосконаленням організаційно-правових засад діяльності господарських судів в Україні. Дослідження даного питання має науково-практичне значення, оскільки воно дозволить виявити та усунути прогалини в чинному законодавстві в указаній сфері, сприятиме його систематизації. Вирішення даних проблем, у свою чергу, сприятиме забезпеченню ефективного функціонування всієї судової системи України, а також належному захисту прав і свобод громадян.

Таким чином, необхідність удосконалення адміністративно-правових засад організації та функціонування господарських судів України, наявність прогалин у відповідному правовому регулюванні та відсутність предметних досліджень цих проблем обумовлюють актуальність обраної теми.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., п.п. 2.1, 2.2, 2.5, 2.6, 7.1, 7.28 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2016–2019 років, схвалених Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ 23 лютого 2016 р. (протокол № 2), планів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Харківського національного університету внутрішніх справ, зареєстрованих в Українському інституті науково-технічної і економічної інформації на 2014–2018 рр., - «Правоохоронна функція української держави» (номер державної реєстрації 0113U008192).

Надане на рецензування дисертаційне дослідження є першою фундаментальною та комплексною роботою, присвяченою визначенню особливостей діяльності господарських судів як суб'єктів адміністративного права, а також виробленню пропозицій щодо її покращення. Високий ступінь

обґрунтованості результатів дослідження зумовлений досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Науково-теоретичне підґрунтя дисертації становлять наукові праці фахівців у галузях філософії, соціології, загальної теорії держави і права, теорії управління адміністративного права, господарського права, інших галузевих правових наук. Нормативною основою дисертації є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, кодекси, інші закони України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України, підзаконні нормативні акти, які регулюють адміністративно-правовий статус господарських судів. Інформаційною та емпіричною базою дослідження є узагальнення практики діяльності господарського суду, політико-правова публіцистика, довідковий видання, статистичні й аналітичні матеріали.

Мета дисертаційного дослідження і сформульовані відповідно до неї задачі дозволили дисертанту визначити особливості становлення, розвитку та функціонування господарських судів, а також проаналізувати чинне законодавство України і практику його реалізації.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало і відповідають вимогам МОН України.

Методологічною основою дослідження стали сучасні загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Їх застосування обумовлене системним підходом, що дало дисертанту можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем організаційно-правових засад діяльності господарських судів в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є однією з перших спроб комплексно, з використанням сучасних методів

пізнання, урахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права та останніх змін законодавства, яке регламентує організацію судової влади та здійснення правосуддя в Україні, визначити сутність та особливості господарських судів у системі суб'єктів адміністративного права та запропонувати авторське бачення шляхів удосконалення їх адміністративно-правового статусу. У результаті проведеного наукового дослідження сформульовано ряд нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем. Зокрема під адміністративно-правовим регулюванням діяльності господарських судів запропоновано розуміти визначену і урегульовану нормами адміністративного права діяльність органів державного управління, що здійснюється шляхом прийняття адміністративних актів задля упорядкування суспільних відносин у сфері організації господарського судочинства, а також підтримання функціонування господарських судів на належному рівні (с. 7).

Крім того, на особливу увагу заслуговують такі результати дослідження:

- висновок про те, що адміністративні правовідносини за участю господарських судів являють собою врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, в межах яких шляхом реалізації державно-владних повноважень вирішуються питання, пов'язані із належним функціонуванням господарських судів, здійсненням їхніх завдань і функцій (с. 43);

- висновок здобувача про те, що якщо в положеннях Конституції України та міжнародних договорів України визначено основоположні та загальні засади діяльності господарських судів, то на рівні законів України здійснено більшу детальну регламентацію такої діяльності: встановлено систему та компетенції господарських судів; визначено порядок і правила здійснення правосуддя господарськими судами; встановлено особливості взаємодії з іншими державними органами; порядок виконання, в тому числі примусового, рішень господарських судів; та інші аспекти організації діяльності господарських судів у цілому (с. 56);

- висновок про те, що місце та функціональне призначення господарських

судів у національній судовій системі обумовлено наступними чинниками: переліком господарських спорів, на розгляді та вирішенні яких спеціалізуються господарські суди; адміністративно-територіальним устроєм держави, з урахуванням якого побудована мережа господарських судів; наявності в складі судової системи господарських судів трьох інстанцій, що здійснюють свою діяльність у межах відповідної стадії господарського процесу (с. 66);

- визначення адміністративно-правового статусу господарських судів як встановленої в нормах адміністративного права сукупності ознак, що з урахуванням завдань, функцій і повноважень даного органу визначає правове положення даних органів серед інших суб'єктів адміністративно-правових відносин (с. 82);

- визначення функцій господарських судів як суб'єктів адміністративного права, під якими пропонується розуміти визначені в законах і підзаконних нормативно-правових актах конкретні заходи, що обумовлені завданнями зазначених суб'єктів і направлені на їх виконання, за допомогою реалізації яких здійснюється регулюючий вплив на об'єкти управління в сфері організації та забезпечення господарського судочинства (с. 95);

- висновок про те, що виконавчо-розпорядча функція господарських судів як суб'єктів адміністративного права полягає: по-перше, в тому, що господарські суди (їх структурні підрозділи та посадові особи) зобов'язані виконувати адресовані їм владні приписи, дотримуватися визначених на нормативно-правому рівні правил поведінки; по-друге, самі господарські суди можуть видавати обов'язкові до виконання акти управлінського характеру (с. 100);

- виокремленні дисертантом основні гарантії діяльності господарських судів як суб'єктів адміністративного права, а саме: законність; рівність; незалежність; неупередженість; незмінюваність суддів; незмінюваність складу суду; позапартійність; недоторканість; функціонування автоматизованої системи документообігу суду; державний захист (с. 144);

- визначені здобувачем напрямки вдосконалення інституту дисциплінарної відповідальності, що може бути застосована під час діяльності господарських судів, у тому числі в якості суб'єктів адміністративного права, а саме: підвищення суворості дисциплінарних стягнень, що застосовуються до суддів; збільшення строків давності дисциплінарної відповідальності суддів; вдосконалення порядку здійснення процедури дисциплінарного провадження стосовно судді; запровадження механізму повного або часткового усунення судді від виконання його обов'язків під час здійснення дисциплінарного провадження стосовно нього; запровадження ефективних механізмів оскарження рішень суб'єктів уповноважених на здійснення дисциплінарного провадження стосовно судді (с. 161-162).

У дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення та висновки.

Однак, як і при дослідженні будь-якої складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і напрямами подальшої розробки даної проблеми. Зокрема:

1. Дискусійним є висновок здобувача про те, що компетенція може бути визначена як сукупність завдань, функцій і повноважень даних органів (с. 82) оскільки загальноприйнятою в адміністративному праві є думка, що компетенція включає в себе повноваження суб'єкта та предмети відання, а завдання та функції є окремими елементами адміністративно-правового статусу.

2. Запропонований здобувачем перелік завдань господарських судів як суб'єктів адміністративного права (с. 91) доцільно доповнити завданнями пов'язаними з організаційно-штатною роботою та нормотворчою діяльністю.

3. У підрозділі 2.3 «Адміністративні повноваження господарських судів» (с. 101-114) здобувачеві варто було б крім характеристики поняття «повноваження», «права» та «обов'язки» більш детально проаналізувати

конкретні адміністративні права та обов'язки господарських судів.

4. Потребує додаткового обґрунтування висновків дисертанта щодо того, що юридичні гарантії діяльності господарських судів як суб'єктів адміністративного права представлені в якості правових засад їх функціонування, тобто сукупності нормативно-правових актів, відповідно до положень яких така діяльність здійснюється (с. 122), оскільки юридичні гарантії не лише визначають правові засади діяльності, а й встановлюють методи впливу на суспільні відносини з метою забезпечення її реалізації.

5. У розділі 3 дисертації «Шляхи вдосконалення діяльності господарських судів як суб'єктів адміністративного права» (с. 118-170) здобувачеві варто було б також проаналізувати зарубіжний досвід організаційно-правового забезпечення діяльності господарських судів та визначити можливості його запровадження в Україні.

У той же час, висловлені зауваження носять характер побажань та не можуть суттєво вплинути на загальну високу наукову цінність рецензованої роботи та позитивну оцінку проведеного автором дослідження.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у: науково-дослідній роботі; правотворчості; освітньому процесі та практичній діяльності.

Основні положення дисертації відображені в авторефераті, публікаціях у наукових виданнях, а також оприлюднені на науково-практичних конференціях, що свідчить про ретельну роботу, проведenu дисертантом в процесі наукового дослідження та його апробації.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Вказане дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Господарські суди у системі суб'єктів адміністративного права» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання — удосконалення організаційно-

правових засад діяльності господарських судів в Україні. Виходячи із зазначеного, слід вказати, що дисертаційне дослідження повністю відповідає науковій спеціальності 12.00.07 та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а його автор — Шатерніков Микола Іванович — заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент
старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін та судочинства
Сумського державного університету,
кандидат юридичних наук

В.С. Шапіро

Підпис *Шапіро В.С.*
засвід.
Начальник ВК *Сергей Михайлович*

